Y.1317

Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași

Y-1317

3008304
Periodice

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anul III Nr. 1 şi 2 — 6 LEI EXEMPLARUL — 20 Februarie 1934

CUGET MOLDOVENESC

Foaie lunară a Societăţii Culturale Naţionale „GEORGE ENESCU", Bălţi Str. Ion Creangă Nr. 11

Director: MARC VĂLUŢĂ — Primredactor: PETRU STATI — Administrator: MIHAIL HORN

Biblioteca Universităţii Iaşi
11 DEC. 1935

La început de veac nou

— Consideraţii optimiste pe marginea unei epoci precare

Vicisitudinile actualităţii au pus din nou în discuţie grăvele consecinţe pe care le aduce după sine valul mereu crescând, al crizei. Problemele suscitate de acest fenomen au luat o nouă întorsătură: ceeace se numea criză, deci prin definiţie trecătoare, tinde să devie în prezent permanenţă, încât paleativele se dovedesc fără de rost.

Un examen rapid al istoriei popoarelor ne arată vechimea stărilor de lipsă şi persistenţa lor. Criză ? Cântec vechiu, întonat pe diferite corzi de către oamenii mai răsăriţi ai tuturor epocilor, oridecâteori viforul nevoii se abătea asupra lumii. Prilej de constatări amare şi de reflexii pesimiste pentru cei deprinşi să fie vestitorii dezastrelor apocaliptice, pe cari le descriu cu voluptate amară în culori sumbre de infern. Aceste sfârşituri de lume întrezărite dar neîntâmplate încă, denotă o trăsătură caracteristică sufletelor noastre: oamenii sunt dispuşi să exagereze, căci altfel existenţa lor ar fi prea anostă. O putere supraterestră veghiază totuşi, ca în clipele cele mai critice să apară, spre decepţia descoperitorilor de prăbuşiri, ieşirea neaşteptată din impas.

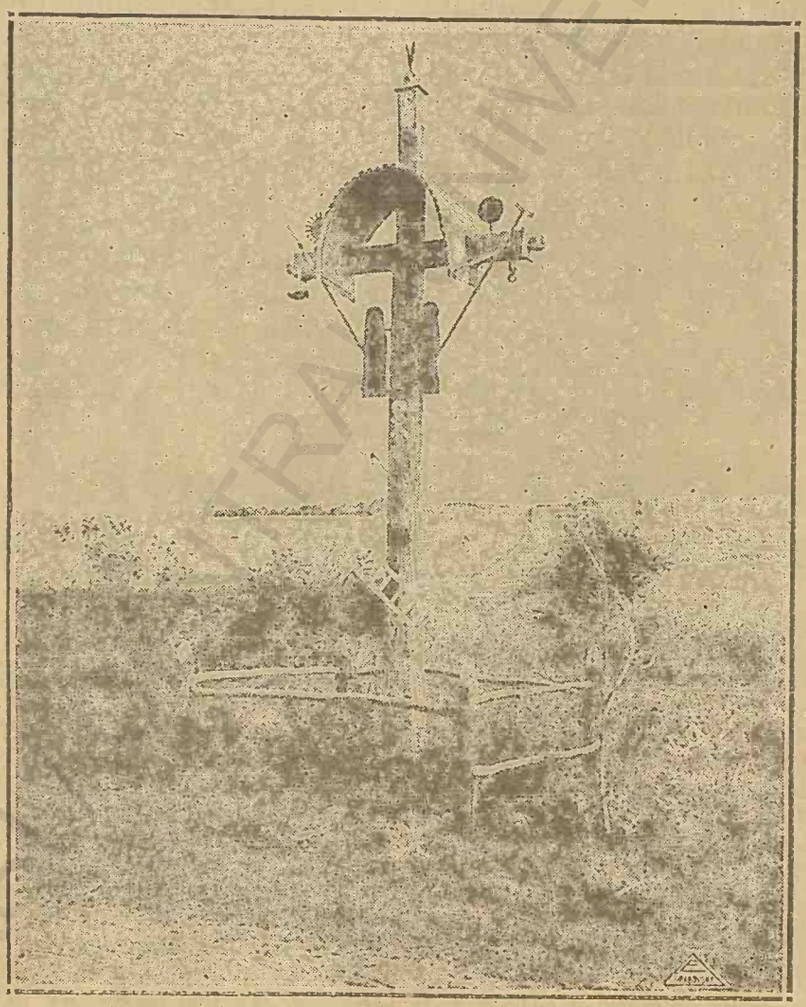

TROIŢĂ DIN BASARABIA

Dacă s'ar face suma anilor buni faţă în faţă cu anii de criză, s'ar vedea că abundenţa şi liniştea constitue o excepţie, pe când timpurile de lipsă sunt regula generală. Şi totuşi progresul şi-a continuat cu mici întreruperi, linia ascendentă. Ba din contra, se poate spune că tocmai datorită nevoiei aprige, industriozitatea, tendinţa de cucerire a naturii şi a culmilor spirituale, au devenit mai accentuate.

Să urmărim dară etapă cu etapă, acţiunea binefăcătoare a crizei. In genere criza este cea mai potrivită ocazie de verificare a soliditătii instituţiilor, pe cari printr'o inerţie lesne de înţeles gândirea umană amăgindu-se pe sine le consideră în îngâmfarea ei, de nesdruncinat. După cum uraganul mătură numai ceeace este

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
6 OCT. 1934

mai uşor şi nu poate clinti aşezările solide, tot aşa criza prin sguduirile ce le produce, alege ceeace este în echilibru stabil de lucrurile ce n'au reazăm propriu, dărâmând tot ce este clădit pe temelie şubredă. Războiul mondial a fost un început de clarificare în acest sens. Giganţi politici viguroşi în aparenţă, dar cu picioarele de lut, au ieşit nimiciţi cu totul din vârtejul formidabilelor ciocniri de popoare. Criza îşi datorează această proprietate, forţei ei de a hipetrofia răul. Ceace trece neobservat sau, în orice caz, poate fi tolerat în timpuri de răgaz şi de bună stare, devine acut în momente de lipsă generală.*) Criza în fond, este un factor ce îndeamnă la regenerare, căci scoate în relief părţile slabe şi le dă o accepţiune dureroasă, dacă nu tragică. Multe probleme neluate deobiceiu în seamă, şi-ar fi aşteptat şi acum soluţia, de n'ar fi intervenit strigătul de alarmă sguduitor al crizei.

Dezastrele materiale au corelate morale, după cum şi prăbuşirile morale au corelate materiale. Cine are însă o cârmă morală destul de puternică, nu se resimte prea mult de izbirea talazurilor furioase ale urgiei vremilor rele. Răsturnarea tablei valorilor spirituale numai într'o anumită măsură, este o realitate contemporană, dar chiar dacă am admite universalitatea ei şi tot ar trebui să întrevedem în naufragiul general, câteva limanuri uitate, spre care omenirea poate năzui.

*) S'ar părea că nu orice criză este o lipsă, bunăoară criza de supraproducţie. Eroare aparentă, întrucât chiar criza de supraproducţie are ca factor determinant, tot o insuficienţă, lipsa pieţilor de desfacere.

După războiul mondial, urmase, e drept, o căutare frenetică a plăcerilor. Limita dintre permis şi nepermis prindea să se şteargă, hedonismul era în floare. Şi iată că printre ruinele moralităţii deficitare apăru spectrul tulburător al crizei.

A fost o vehementă chemare la realitate. Viaţa omenească, a cărei motor de totdeauna este fericirea, a luat altă direcţie. Era ceva nou, dar era şi o revenire. Plăcerile „fizice" trec pe al doilea plan-abuzul ce se făcea cu ele, ducea pe calea spre stingere. Incetul cu încetul se contura calea spre desăvârşire, măreaţă precum o întrezărise într'un acces de credinţă, necredinciosul Renan: „Fericirea în viaţă, este devotamentul faţă de o datorie sau faţă de un vis."

In genere, revirimentul moral al clipelor de faţă s'a făcut cunoscut în două moduri:

1) Prin dărâmarea Molochului cosmopolit. Materia este detronată depe soclul pe care îl uzurpase, iar spiritualitatea îşi reclamă drepturile ei încălcate.

2) Prin întărirea creştinismului. Acesta, readus de suferinţă în punctul central de preocupare a vieţii umane, capătă o nouă strălucire şi se verifică încăodată după 19 secole dela revelare, în eternitatea adevărului lui dumnezeesc.

Pornind dela aceste semne, avem toate motivele să salutăm în timpurile ce vin, nu asfinţitul unei lumi învechite, ci aurora celei de-a doua renaşteri mai vie şi mai frumoasă decât n'a fost cea dintâi.

Teofil Mareş

SCRISOAREA

Conu Iancu Şomuz se aşează la birou să scrie o scrisoare. Hei, de când nu mai scrisese el scrisori de felul acesta! Era vesel. In sufletul lui se strecura ca o undă călduţă un fior plăcut de fericire. Pe geamul deschis din dreptul biroului pătrundea mirosul tare al trandafirilor. Vântul flutura uşor perdeaua albă şi uşoară ca o spumă. Muie tocul în călimară, aşează hârtia de scrisoare, dar când să scrie se opri. Cum să înceapă? Cum să se adreseze? Să-i zică pe nume,—nu erau încă intimi; să-i zică „Doamnă". „iubită Doamnă" sau „stimată Doamnă" ar fi fost prea străin. Se hotărî să nu puie niciun fel de titlu. Da, era mai bine aşa. Să înceapă deadreptul. Privi pe geam. Plopii din fundul grădinii îşi jucau nervos frunzele şi foşneau încetişor. Din depărtare venea monoton şi nelămurit sgomotul târgului. Gândurile îi curgeau încet ca un şipot, uitat pustiu...

Era acum om în vârstă. Tâmplele îi înălbise bine. Se simţea însă voinic şi în putere. Conu Iancu fusese şi era încă bărbat frumos: înalt, binefăcut, mlădios şi elegant. Faţa arsă de soare îi dădea înfăţişarea de sănătate robustă şi de energie.

Părinţii îl însurase de tânăr; fusese singurul lor copil şi ţineau să-şi vadă asigurată moştenirea, cât erau ei în viaţă. Erau bogaţi: moşie mare, păduri, acareturi. Ii găsise o fată, bogată ca şi el, fata unui moşier vecin. Duduia Mari nu era frumoasă, dar fusese crescută bine în pensioane, cu piano, cu guvernante şi purtată în străinătăţi. Era vanitoasă şi mândră. A luat-o ca să facă voia părinţilor. Trăiau vara la moşie, iar iarna în străinătate la Nisa, în Italia. Cheltuiau mult, aproape tot venitul moşiilor se risipea în călătorii de lux. Conu Iancu nu-şi aduce aminte să fi avut vreodată cu nevasta-sa scene de intimităţi duioase, apropieri gingaşe, mângâitoare. N'o iubise. Se deprinsese cu ea şi trăia dus de puterea obişnuinţii şi prins în firele obligaţiunilor şi a nevoilor de toate zilele. Dealtfel Conu Iancu nu era o fire visătoare. Nici în tinereţe nu-i pătrunsese în suflet ţepii arzători ai dragostei şi nici neliniştea iluziilor. N'avusese prilejul, sau nu se deprinsese. Azi nu-şi aduce aminte. O singură dată, parcă — simte acum ca o adiere răcoritoare — la teatru l-a privit lung o fată şi l-a tulburat. I-a rămas în minte icoana ei: un păr negru ondulat, o faţă albă, albă şi nişte ochi vii, pătrunzători. N'a mai văzut de-atunci aşa ochi şi nici privire cu atâtea înţelesuri. A fost tulburat toată noaptea aceea, a visat atunci şi el. A doua zi, multe zile pe urmă a căutat-o. N'a mai găsit-o. A fost şi a rămas pentru el o necunoscută.

Conu Iancu lăsă tocul pe masă. In ochi îi joacă lumina vie a trecutului. Chipul de fată visat o noapte şi aşteptat toată viaţa se amestecă în foşnetul frunzelor de plopi şi se pierde în parfumul trandafirilor, care năvăleşte pe fereastră. O clipă numai parcă, un păr negru ondulat tremură în adierea vântului şi doi ochi vii pătrunzători, se ivesc în fluturarea perdelei.

Gândul se rostogolește mai departe și amintirile curg domol, dar triste, goale, pustii de senzații.

Nevasta lui era capricioasă. Făcea pe aristocrata și introdusese în casă toate formele vieții de nobili, cu lachei, cu ore fixe, cu vorbă măsurată și, cu relații politicoase, chiar în cele mai intime chestiuni. Bietul Conu Iancu! De când se însurase n'a putut să ia niciodată cafeaua în papuci și cămașă de noapte cum obișnuia când era tânăr neînsurat, n'a fost chip să se plimbe și el liber prin camere, cântând, fluerând sau să facă în casa lui o petrecere cu lăutari, cu sgomot, cu chiuituri, cum văzuse la părinți. A trăit măsurat cu compasul. Și n'a fost lăsat singur niciodată. Când se ducea la București pentru afaceri, Duduia Mari se ducea și ea. La hotel era primit ca un prinț. Atrăgea atenția tuturor. Și ar fi dorit și el să se ducă undeva singur, să treacă necunoscut, să petreacă, să admire în voie, să hoinărească. Numai când pleca pe câmp, să-și vadă sămănăturile, la șurile de paie, la stâni, la pădure, era liber. Nu era deprins însă să viseze. Se încânta și el de frumusețea naturii, de taina pădurii, de cântecul păsărilor și asculta și el furat de gânduri, șoapta molcomită a izvoarelor din pădure. Dar nu-i tremura sufletul de nici un fior și imaginația lui nu zbura dincolo de momentul trecător. Il legase viața prin obișnuința de toate zilele și-l ținea strâns în forme anume întocmite ca într'un calapod. Ducea o viață liniștită la țară, o viață de muncă toată vara și toată toamna, până după culesul recoltelor. Iarna și primăvara le petrecea pe drumuri, în țări străine. Dar nici în străinătate n'a fost o clipă liber, o zi măcar. Incătușat în aceleași regule rigide, făcea și primea vizite, lua parte la serbări și la spectacole. Avusese prilejul deseori să încerce aventuri. Erau femei frumoase—el era bogat. Nevastă sa însă îl urmăria de-aproape. Rece, ceremonioasă îi îndrepta pașii, îi scruta gândurile, îl rechema la formele corecte ale vieții obligatoare. Poate că i-a lipsit și voința, poate că nici sufletul lui nu se încălzise în acelaș aier rece, de ceremonie. Pe fată o măritase tânără și plecase cu bărbatul ei în străinătate; era un diplomat. Băiatul era acum la studii. Câte greutăți n'a avut de întâmpinat și în aceste afaceri de familie! O armată de slugi, după nașterea copiilor; doici, guvernante, profesori în casă. El era aproape străin de toate acestea. Se resemnase. Cât era la moșie, în țară, își trecea toată vremea cu administrarea și nevoile gospodăriei, din care în adevăr făcuse o frumusețe. Intrebuința în cultivarea pământului cele mai noi sisteme: mașini, unelte, vite, clădiri—erau date de exemplu. La moșia lui se făceau excursii de toate societățile de agricultură. Țăranii trăiau bine. Conu Iancu îi iubea, se interesa de dânșii. Așa și-a petrecut viața până acum doi ani, când pe Duduia Mari, nevastă-sa, a luat-o Dumnezeu la dânsul.

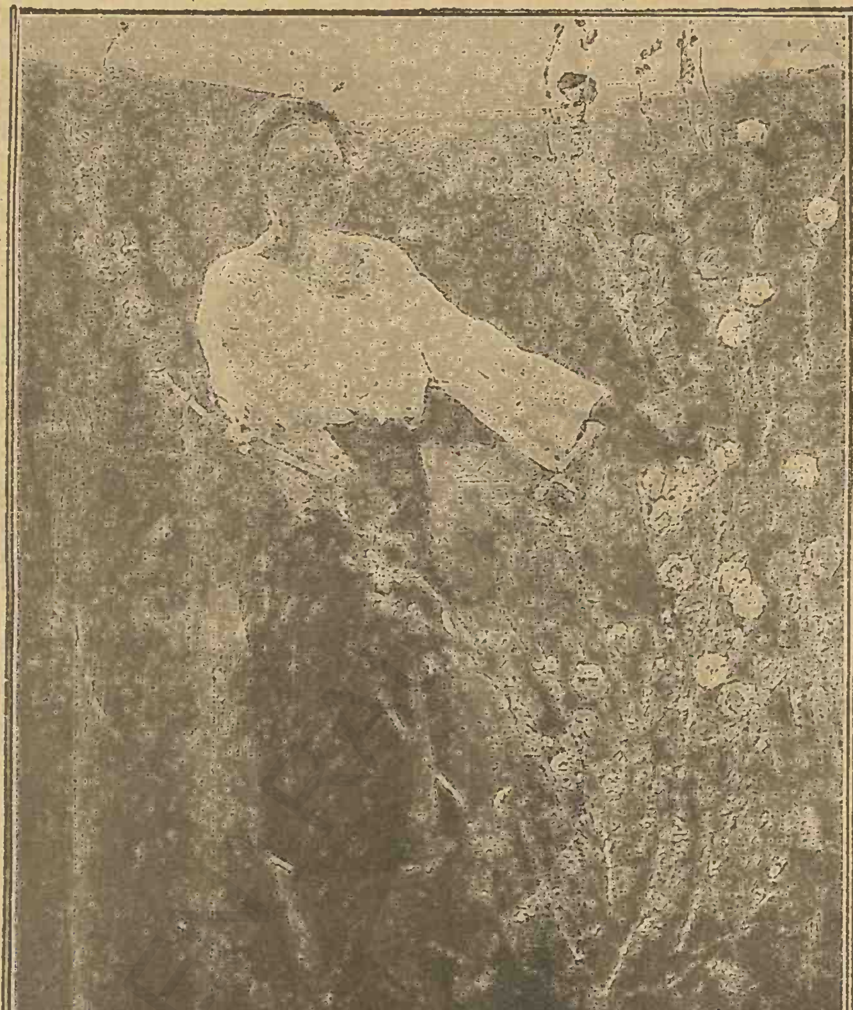

PRINTRE FLORI

Când își aduce aminte de moartea ei, Conu Iancu n'are nici o tresărire de înduioșare măcar. Simte acum că și el și-a înmormântat viața, că a trăit cu sufletul sterp și pustiu lângă un suflet de ghiață. N'o regretă. In primele luni dela moartea ei, se simțea încă stingher. Nu știa ce să facă cu el, cu sufletul lui. Căuta, fără să-și dea seamă, un razim sufletesc. In copii nu-l putea găsi: ei erau străini de dânsul. Crescuse între oameni străini între străini. Când veneau acasă, copiii trăiau viață lor aparte: tatăl lor era doar cassa de bani, iar mama maestrul de ceremonii...

A cercat Conu Iancu să încheie prietenii, să facă legături măcar pentru trecere de vreme. Toată lumea n să cu cu care vene în contact, era rezervată, îce emonioasă. Căută să-și schimbe felul de a se purta să fie mai apropiat, mai prietenos. Gesturile lui însă, chipul cum vorbea, zâmbetul lui trădau ceva silit, care îndepărta pe toți. Se simțea din ce în ce mai stingher, mai singur....

In timpul din urmă se deprinsese să se ducă mai des în casa unui fost administrator al moșiilor lui. Găsise aici ceva din căldura pe care de atâta vreme o căuta. Și d. Matei și nevasta-sa erau oameni buni, cum se cade. O casă bătrânească veche, pline de scoarțe românești, de miros de flori de câmp și toamnă, adormitoare de parfumul gutuilor. Conu Iancu găsea aici un șerbet de trandafiri și-o cafeluță aromată, vorbe bune, liniștite și-o familiaritate care-l înduioșa.

— Coane Iencușor, am niște plăcincioare cu brânză și niște răcituri de curcan!... nu rămâi să mănânci diseară la noi? întreba Coana Lisaveta.

— Și niște vinișor înfundat—mi l-a trimis cumnatu-meu dela Hârlău — că are niște vii la Cotnari. N'o fi ca cel de Alicantru, Coane Iancule, dar nici mie nu mi-e rușine cu el, adăuga d. Matei. Ia vezi Lisavetă, de scoate și pastrama ceea de gâscă și rachiuașul. Să-și mai aducă Conu Iancu aminte de săraca mama d-sale, Dumnezeu s'o ierte, Duduca Olga. Mata, Coane Iancule, n'ai apucat petrecerile din casa bătrânească. Ele țineau cu săptămânile!...

Și Conu Iancu rămânea seara la masă. După masă puneau gramofonul și jucau preferans până târziu. Coana Lisaveta moțăia de somn pe un scaun cu pisoiul în poală. Mai făcea câte-o cafea și dacă vedea că bărbații întârzie la cărți, se lăsa, așa îmbrăcată, pe patul din dormitor.

Lui Conu Iancu îi plăcea atmosfera asta caldă și liniștită, pe care o găsise în casa lui Matei și ghiața din sufletul

lui se topea pe 'ncetul, iar mişcările îi erau mai libere, mai în voie. Ajunsese când stătea la masă, de faţă cu Cona Lisaveta şi Matei, când îi era cald să se descheie la vestă. Unde s'ar fi putut întâmpla asta la el în casă când trăia Duduia Mari! Râdea în voe, povestea amintiri, se încălzea ca un om tânăr.

Intr'o seară, sânt tocmai trei săptămâni de atunci, a făcut cunoştinţă cu Doamna Preda, o rudă cam de departe a Coanei Lisaveta. Venise cu mamă-sa, o cucoană bătrână, anume să facă o rugăminte lui Conu Iancu, o stăruinţă. D-na Preda, Nunuca cum îi ziceau bătrânii, era văduvă de mai bine de un an. Se divorţase de bărbatu-său, un avocat, pentrucă era ursuz sgârcit şi mojic. A răbdat biata fată cinci ani, cum spunea mamă-sa plângând, dar n'a mai putut: nu ieşea nicăeri cu ea, nu-i făcea o rochie măcar, şi nici mâncare nu cumpăra. Fiertură caldă mâncau foarte rar, masă pusă, cum e la toţi oamenii, numai la zile mari: mâncau pe colţul biroului, din pachete aduse dela băcănie. Nu primeau pe nimeni, n'a avea nici o prieţenă. A trebuit să divorţeze,-altfel îşi făcea fata seamă, sau fugea"...

Nunuca Preda era o femeie frumoasă. Cam plăpândă şi delicată. Avea un păr negru ondulat, bogat şi svăpăiat şi nişte ochi vii scoditori. Nu-i puteai prinde prinde privirea: luminile lor veşnic mişcau... Vorbea încet şi liniştit, cu un glas blând şi mângâios ca mierea. Se mişca uşor, abia auzeai fâşâitul rochiei.

Când a văzut-o întâi, Conu Iancu, în lumina înjumătăţită de abajurul lămpii, a rămas ca fulgerat. O slabă amintire a unui alt chip, umbrit de acelaş păr negru ondulat şi bogat şi aceiaşi ochi vii — chip rămas undeva departe, în trecutul neguros, într'o cută ascunsă a unui biet suflet gol.

Au vorbit împreună toată seara. Conu Iancu era dispus, înviorat. Simţea cum cad încet încet, din sufletul lui fâşii tari de ghiaţă. Il cuprindea pe nesimţite uşoare învăpăieri şi gânduri bune, blânde. Povestea. Mintea lui găsea imagini fericite, vorbe calde. Se trezea pe încetul ca dintr'un somn greu. Cu ochii înţepeniţi încă i se părea că abia acum vedea lumina care lămureşte viaţa, cum dimineaţa, zorii zilei lămuresc cuprinsul.

A mai întâlnit-o de vreo câteva ori la Coana Lisaveta în casă şi odată pe stradă. S'a plimbat cu ea. Lumea se uita curioasă. Cucoanele întorceau capul după ei.

— Uite dragă, Iancu Şomuz, cu haimanaua ceea de Nunuca Preda. Când a mai umblat el cu vreo femeie pe stradă?

— Aşa sânt bărbaţii bătrâni şi văduvi. Unde-i nevastă-sa săraca, să-l vadă?

Conu Iancu era fericit. Se trezise în sufletul lui simţiri adormite, sau care niciodată nu avusese fiinţă. Chipul Nunucăi Preda îl urmărea pretutindeni. Om de peste cincizeci de ani, începuse abia acum să viseze. I se părea că e în anii de tinereţe. Aştepta cu înfrigurare clipa când trebuia s'o întâlnească. Trecutul tot se năruise şi se ascunsese undeva în urma lui unde numai îndrăznea să privească Nici nu cerca. In faţa lui se deschideau, luminos, orizonturi noi: părul ei ondulat şi negru, lumina nestatornică a ochilor ei plini de ispite, parfumul fiinţei ei şi melodia unui glas duios. Simţea înfiriparea unor învăpăieri străine până atunci.

Se hotărîse. Ii va scrie. Nu 'ndrăsnea să-i vorbească. Se temea că nu-i va putea destăinui simţirea lui întreagă, nouă, că nu-i va putea desluşi chinurile lui trecute şi dorul de a gusta şi el din viaţa sufletului. Ce ştia lumea din amărăciunea şi pustiul sufletesc în care a trăit?!

Soarele mai arunca câteva raze, făcând să sclipească frunzele din vârful plopilor. Se lăsa încet amurgul în răsfrângeri de sânge. O adiere slabă flutura încă perdeaua dela biroul lui Conu Iancu.

„Să nu te mire, începu el scrisoarea, rândurile acestea. Vei găsi în ele povestea simplă şi dureroasă a unui suflet rămas gol până la vârsta asta, de orice simţire de dragoste. Iţi pare curios nu-i aşa? Din tinereţea mea însă...

Şi puse în patru pagini mari de scrisoare, în cuvinte duioase, toată istoria vieţii lui sarbăde, monotonă şi banală. Ii arăta apoi impresia pe care i-a făcut-o fiinţa ei, simţirea de dragoste curată pe care i-a trezit-o. Şi termina:

„Simt că viaţa are un farmec, pe care nu ţi-l oferă decât iubirea. Iţi mulţumesc că o clipă măcar m'ai făcut să simt vraja aceasta a vieţii, că n'am murit înainte de a gusta din ea, că nu mi-a rămas sufletul pustiu. Iartă-mă că-ţi vorbesc aşa la vârsta mea şi că îndrăsnesc să nădăjduesc, nu că vei răspunde dragostei mele, ci măcar că mă vei lăsa să te iubesc...

Se lasă amurgul când îţi scriu, însă tot mai strălucesc la orizont mii de raze, care dacă nu ard tot aşa de puternic ca peste zi, au totuşi parcă o lumină mai feerică şi mai tainică."

Impături scrisoarea, fără s'o mai citească, o puse în plic, scrise adresa, lipi marca poştală şi o puse în buzunar. Se sculă apoi dela birou, îşi lăsă pălăria şi bsatonul şi eşi în oraş să puie singur scrisoarea în cutie.

In grădina publică a oraşului, lumea se rărise. Pe aleile lungi, pietruite luna contura luminişuri de lumină, strecurate prin frunzişul des al copacilor. O răcoare plăcută se lăsa pe nesimţite. Dela chioşcul din centrul grădinii se răspândea încă un murmur de voci amestecate cu cântecul orchestrei. Rari trecători pe aleile lăturalnice. Conu Iancu stătea pe o bancă, sub un frunziş depe ultima alee, în fundul grădinii. Se oprise aici, singur cu gândurile lui, înainte de a pune scrisoarea la poştă. Privise la ultimile sclipiri prizărite printre frunze, ale soarelui, şi dus de amintiri, îl furase liniştea grădinii. In sufletul lui se strecura, odată cu speranţa unei fericiri proaspete, şi pacea Simţea cum se umple golul din suflet. Luna plină, roşie şi clară, răsărea încet depe culmea dealului. Se îmbăta poate întâia oară de tainele naturii, care pătrundea de astă dată în sufletul lui, şi-l înviorau ca o băutură răcoritoare. Era linişte. De când amurgise, pe aleia singuratică din fundul grădinii, numai rătăcise nici un trecător. In grădină nu se mai auzea nici un sgomot. Conu Iancu se gândea să plece. Işi puse pălăria şi scoase ceasul, erau două trecute. Când dădu să se scoale, auzi sgomot de paşi în capătul aleiei. In lumina roşie a lunii ce se ridica, observă o pereche. Veneau în mers legănat, atât de aproape unul de altul că păreau îmbrăţişaţi. Privi mai atent. Zâmbi, închipuindu-şi că e o pereche îndrăgostită, furişată de lume în decorul poetic al acestui început de noapte. Paşii se apropiau, se deslu-şeau şoapte.

— Da, toată viaţa! auzi el

— Vezi, ce întâmplare că ne-am reîntâlnit? Am crezut că înnebunesc când am auzit că te măritaseşi...

Umbrele stătură pe loc. Intr'un loc ferit de razele lunii, la o cotitură a aleiei, Conu Iancu privi la îmbrăţişarea lor. Era lungă, pătimaşă. S'au desprins apoi şi au pornit-o încet pe aleie. Aproape de banca pe care stetea Conu Iancu au cotit la dreapta şi au pătruns în desiş pe o cărare îngustă. In luminişul dur al razelor de lună, Conu Iancu a recunoscut pe femeie: era Nunuca Preda. Strâns lipită de umărul tânărului tovarăş, se depărtă în mers leneş, legănat...

Conu Iancu simţi ca o împunsătură de cuţit în inimă. Işi ţinu câtva timp răsuflarea. Işi cuprinse capul în palme sprijinindu-şi coatele de genunchi. Stătu aşa fără să cugete la nimic. Simţea cum odată cu lacrima ce-i juca sub pleoape, curge şi dispare şi nădejdea unei fericiri târzii.

Intr'un târziu, Conu Iancu duse mâna în buzunar şi scoase scrisoarea. Mai privi odată la adresă şi încet începu s'o rupă. Fărâmele mici ca nişte fluturi de zăpadă, plutiră o clipă, apoi se risipiră, ca şi iluziile din sufletul lui. Porni cu paşi grei spre casă...

A doua zi, Conu Iancu Şomuz luă drumul străinătăţii.

Const. Al. Holban

V E R S U R I

Poveste

Străjerii strigă ora în cetate;
cu stele cad albastri fluturi de lumine;
în felinarul dela han se sbate
trudit și galben trandafir frânt din tulpină.

Păuni duc nava somnului cu vise
și umbre trec prin porțile închise.

Sângele pe scuturi încă n'a ruginit —
și în semne vracii alt războiu au citit.

Băetanii își caută iubitele, bețivii umbra pedrum;
fulgerul cărarea și-o taie prin fum
de ape depărtate,
de vrăji nedeslegate.

Lovite's în becluri sulițele, —
numără cerul ulițele.

Mircea Streinul

Poemă pentru tine

Tu ai plecat
pe drumuri fumurii de toamnă,
și-ai dispărut sub zări,
lăsându-mi numai
o amintire:
parfumul miambal
de levănțică.

Atunci
tu mă 'nvățai să cânt romanțe,
mă amenințai strengar cu degetul,
când încercam să-ți mângâi
Zulufii negri, de mătasă.

Și azi mă înveți,
dar nu să cânt...
să pribegesc!...—
„Te caut pe maidanul fumuriu al dragostei.
Târziu cu gândul
și scriu poeme — pentru tine. —

Nicolai V. Coban

Destin...

Mi-a fost de soartă dat un suflet vagabond...
Acelaș dor mereu să nu mă poarte;
Rătăcitor să-mi placă părul negru, blond,
Amorul să nu-mi dea fiori de moarte,
Amarul nesfârșit ce mă cuprinde...

Când licărirea 'n ochii tăi se-aprinde
Imi iai până și umbra de noroc...
Dar de-am pierdut voioasa-mi nepăsare
Și doru-mi negrăit de altă zare,
Privirea-ți, cerul mi i-a dat în joc...

Mirel Bunea

Pastel de toamnă

In boarea dimineții aurii
Cucernic glas de clopote răsună
Din dealul mănăstirii peste vii...

Și din seninul cer neprihănit,
Curg limpezi raze albe de lumină
Pe pajiște, pe codrul ruginit.

In vale, râul-șarpe de argint—
La poalele cetății curge-alene;
Pe plaiu, al brumei văl de margărint

Și -ascunde luciu'n umbre albăstrii;
In cerul clar un vulture se'nalță
Plutind în sbor heraldic peste vii.

De-adio e privirea 'nspre senin
A coardelor de mlaje deslegate,
Visând odihnă în pământul lin.

Maria D. Cozia

Litanie crepusculară

Pe drum de toamnă, suflet rătăcit,
De aur—urbore—voiai să te despoi,
Să cânți iubirii stinse, strofe noui,
Dar imnul ți-a rămas neisprăvit:

Fior de vânt din vastul orizont pornit,
Pe care toamna l-a chemat cu țipăt de strigoi,
Doinește jalnic prin copacii goi,
Uitatul cânt al celor ce au murit.

Ioachim Silvestru

Craniul

Sfârșind irevocabil o frază de durere,
Tu, craniu, tu ești punctul strălucitor și gol!
Desar tele-ți orbite apar ca un simbol,
Și sgomotele lumii le domini în tăcere.

Visărilor din care noi vieții dăm obol
De munci istovitoare, de veșnic miserere,
Le'ntrebi la ce strădana când orice lucru piere?
Le-arăți ce vor ajunge—rânjindu-le domol.

Din faze chinuite, în liniștita-ți fază,
Desamăgiți de toate — cu drag noi ne oprim;
Tu stai în omenire, ca în nisip o oază

In care noi trudiții, deapururi odihnim.
Acelei ce nu iartă tu-i ești icoană vie...
Ba nu: ești înțelesul dat de zădărnicie.

Gelu Cozian

Mărturii despre Basarabia

adunate de A. V.

Până la 1812 viaţa noastră şi a Românilor basarabeni a fost întru toate aceeaşi. Dacă vrea să aibă cineva icoana vieţii noastre vechi dela începutul veacului XIX, n'are decât să treacă în Basarabia şi să privească rosturile româneşti de acolo; o să găsească târguri cum erau la 1812, pe săteni în mare parte în împrejurările dela 1812.

N. Iorga

Basarabia prezintă contrastele cele mai izbitoare în pitorescul ei.

* * *

Basarabia adevărată o afli acolo unde se întinde câmpul,—trudnic lucrat de veacuri, de către moldovanul blajin şi fatalist.

I. Simionescu

Eu sânt mai fericit decât emigranţii ruşi. Slavă Domnului, m'am născut în Basarabia şi mi-a rămas poporul meu pravoslavnic şi regele meu creştin. Am unde să mă adăpostesc la timp de furtună.

Leon Donici

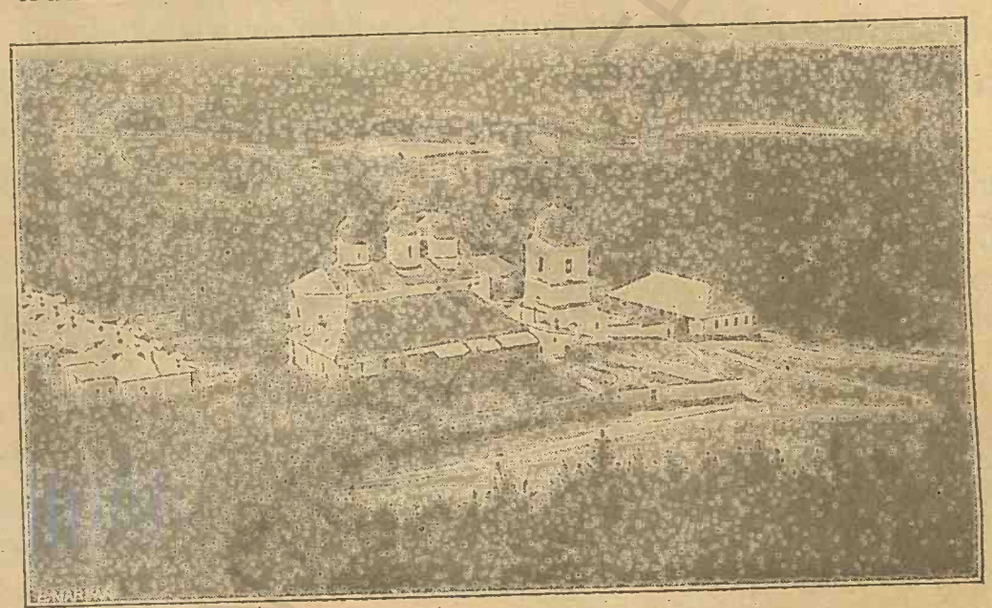

MONĂSTIREA DOBRUŞA

Sub Ruşi, influenţele literare şi artistice moscovite covârşeau tot tineretul basarabean şi nu-l lăsau să viseze cariera de scriitor, de pictor sau muzicant original şi puternic. Grosul populaţiei ţărăneşti era lipsit de orice contact cu restul lumii în progres.

Alexis Nour

Basarabia este o provincie de ţărani, cumpătaţi la vorbă ca şi la patimi, muncitori, încrezători în puterile lor, sobri la gusturi şi răbdători, dar totuşi plini de vioiciune şi de acea energie fără margini pe care împărăţia de ieri a ştiut s'o exploateze destul de meşteşugit în folosul ei.

* * *

Dacă n'ar fi să ştim că ne aflăm pe un drum basarabean, atunci nimic nu ne-ar face să credem că ne găsim prin satele de peste Prut, atât de des întâlnim aceleaşi chipuri arse de soare, acelaş mers liniştit, dar mândru, acelaşi graiu dulce ce izvorăşte depe buzele lor cumpănit şi fără patimă.

*

Din fiecare colţ şi încrucişare de drum răsar în cale crucile aducătoare aminte de Cel de Sus, împodobite cu fel de fel de culori prea vii şi flori fantastice. Deasupra o tablă povârnită spre cele două braţe ale ei, ţine adăpost de ploaie şi ninsoare trupului răstignit al lui Hristos, din jurul Căruia nu lipseşte nici scara patimilor nici suliţa durerii şi nici ciocanul şi cununiţa de spini ce se lasă greoaie pe fruntea Aceluia ce întruchipează în felul acesta toate suferinţele şi toate jertfele norodului băştinaş care a îndurat 106 ani Golgota atâtor nedreptăţi.

Cpt. A. I. Gheorghiu

Intr'o sută de ani trăiţi de Basarabia sub cultura rusească, populaţia ei n'a dat însemnate talente literare, plastice sau teatrale, toată floarea acestei provincii fiind împinsă spre cariere pur formale, lipsite de emotivitate, adică şcolare şi administrative.

* * *

După cum limba românului basarabean a fost oprită să progreseze şi s'a încărcat, s'a complectat cu noţiuni şi sunete oficiale străine şcolare, biurocratice, etc.,—tot astfel au stat un întreg secol oprite în desvoltarea lor izvoadele covoarelor, florile testemelor de industrie casnică, balustradele tăiate în lemn ale cerdacurilor, cântecele şi dansurile tradiţionale.

* * *

Amurg înstelat*)

Poveste banală

In negura de toamnă s'a dus spre veşnicie,
O fată ce ast-vară iubirea mi-a jurat...
Acum stă înghețată sub straja de făclie
Şi somnu-i este pașnic cum n'a fost niciodat'!

Cum dorul ei din vară se destrăma agale,
Urmând nescrisa lege a tot ce-i pieritor,
Mâni, cele patru vânturi, pe neîntoarsa cale,
Vor vântui uitarea cu scrumul oaselor.

Dar ea acum zâmbește din nesfârșita tihnă,
Cătând, retrospectivă, spre visu-i virginal:
Lumină pe o umbră şi un sbucium în odihnă
'Nainte de-a fi duse spre-al neființei mal.

Unde sunteți voi raze, ce-ați fermecat boschete
Sub care nemurirea iubirii a visat?
V'ați dus şi voi asemeni cu viața bietei fete...
Poveste care-odată a fost ca niciodat'.

Ninsoare

Fulgi albi, fulgi de mătasă,
Fugare flori de spume,
Mânate peste lume
Din țări fără de nume;
A vieții înşelare din cer cu voi se lasă;
Şi pruncii prind să creadă
In oameni de zăpadă...
Fulgi albi, fulgi de mătasă.

Fulgi albi, fulgi de mătasă,
Steluțe de hârtie,
De ce nu-mi dați şi mie
Un pic de bucurie?
De ce nu-mi prindeți chinul
în dalba voastră plasă?
Şi fug sclipiri de stele
De lacrimile mele,
Fulgi albi, fulgi de mătasă?

Fulgi albi, fulgi de mătasă,
Covor de nestimate
Intins peste păcate
Şi brazde'nsângerate,
Iubirea-mi pătimaşă întroleniți-o 'n casă
Şi așterneți — ca pe zare
A vălului uitare,
Fulgi albi, fulgi de mătasă.

Viforul

Pornit-a viforul din asfințite
— Al zărilor de plumb, nebunul rege —
In pârtia ninsorii să-şi deslege
Orcanice puteri nebănuite.

Trecând vârtej, prin igheoburi de hogege
Cu hohote şi chiu de corzi plesnite,
De-atâta vaier pare că trudit e,
Sătul să umble peste-a firii lege.

O clipă s'a oprit la noi, la vatră..
Gigantic, stă pe cuiburi de furnice,
Suflând dispreț în temnițe de piatră.

Porneşte-apoi văzduhul să-l ridice,
Se—avântă iar spre-a cerurilor toarte,
Spre cucerirea hăului spre moarte...

Ajun

D-rei L. Ț.

Intr'un ajun mi-ai spus tu—drept urare:
„Intreagă-a ta, rămân pe veci cu tine,
„Cerşind nădejdea anului ce vine,
„In amintirea celuia ce moare!"

Iar vorbele-ți purtate de suspine,
Tălăzuind ca înspumata mare.
Năşteau pe Venus dintr'o muritoare
Şi un sclav legat de vrăjile-i divine,

Dar din fuiorul vremii s'a rupt anul
Şi tu demult ți-ai părăsit credința
Ce peste veacuri îşi căta limanul.

Lui Moş Ajun azi nu-i mai ies în uşă
Şi nu-i mai cer să-mi dee năzuința:
Icar e mort şi sborul lui, cenuşă.

Aşteptare

Aşa cum te aşteptam odinioară
Să treci la geamul suferinții mele,
Am străjuit şi azi pe la perdele
Cătând în iarnă şi 'n pustiu, afară...

In zare, fulgii, volbură de stele
Țeseau tăcut pe stativă de seară,
Acelaş dor din care ostă vară
Clădeam pe lut, fantastice castele.

Ce depărtat „atuncea" de „acuma-i":
Atunci plângeai pe-o vorbă spusă numai,
Suspin de drag topit în înserare...

Azi nu mai eşti; şi-a fulgilor cernire
— Plâns înghețat al clipei de-aşteptare —
Troian aşterne pe ce-a fost iubire.

Iorgu DelaCozia

*) Din placheta de versuri, cu acelaş titlu, aflată sub tipar.

Fantazii din natură.

Soare mult pe munți. Ajunge numai s'o pornești.

Natura mamă e ca și Fata Morgana. Te chiamă mereu. Tot în sus; spre creste, spre necunoscut. Ah, necunoscutul acesta mare și veșnic înșelător! Desigur nu-i decât sufletul omenesc în sbaterile lui zădarnice, om și natură e una: Etern și imens. Lumea-i toată o pajiște verde. Creație pură a tremurului divin din noi. Nu-i bine s'o lăsăm să moară. Ea în noi, noi în mijlocul ei sus, sus, sus de tot pe cărarea vieții... Un drum îngust...

Deșteaptă-te, suflete al omului, te chiamă taina cea mare a mamei mistice. Niciodată nu-i vitregă, dac'o găsești acasă. Are covoare de pluș verde și e marea maiestră a împodobirii. Intotdeauna e atâta fericire în singurătatea ei. Liniștea e profundă, stăvilește suflet și țărână, oprește viul omenesc, te leagă, plumb, de pământul greu. Numai de sus spre scoarța învelitoare, pulberea fină în valuri grațioase de, albastru învălue viața'n giulgiuri sfielnice.

BISERICA DIN VĂSCĂUȚI—SOROCA

Pace, surdă, armonie lingușitoare care minte și alintă. Minte zefirul primei zâne din basmul fermecat, minte cântecul aspru și barbar al codrului de brad, minte glasul certăreț al izvorului de munte, minte, minte desigur pentru că trece, minte, minte viul din noi care se 'mbată de aroma unei dimineți cu nemărginite căi roșii și aripi de foc. Și totuși atât de dulce e această minciună permanentă, vecinică și irezistibilă a iubitoarei și mult îngăduitoarei atotcreatoare.

Eu am văzut-o o singură dată în toată splendoarea ei; cu aripi uriașe de foc, de aur și rubin s'a ridicat de după munții veacurilor mânat în sus spre oceanul luminii, mărețul ochiu al lumii. Imbrăcămintea lumii s'a umplut de strălucirea diamantelor. O salbă viorie și înșelătoare pe sânul florilor. Freamătă'n fața lui Helios, brazii lui Dumnezeu. Cu toții și 'ntind vârfuri rugătoare spre marea zădarnicelor frământări ale multului afund azuriu. Patima florii albastre și azi sgudue făptura asemănării. E chemarea zărilor necunoscutului, întrupată'n țărna pământului. Lutul năzuește spre cer în rotiri uriașe, tot mai uriașe și se mistuie'n cenușa neantului. Podoaba gingașă a feții marelui Prieten de jos, s'arată ca dup'un vis.

Pentru prima dată mă recunosc: sunt un strop de viață și am din privirea Părintelui ceva din ce a dat eternității. Mă simt pe mine însu-mi.

Din murmurul frunzelor mi-a rămas doar dorința, s'o chem prin glas de bucium de departe. Intâiași dată simt cum ruga Mamei îmi răscolește lăuntrul. Văi și dealuri răsună. Omul devine realitate. Sunetele par rotiri gigantice care duc chemări uneori tumultoase și năvalnice, alteori duioase și pătrunzătoare.

In glasul buciumului dela stâna din deal răsună glasul pământului fragil în fața vremurilor. I-a rămas și lui înc'o năzuință, o ultimă și veșnică năzuință: din albastrul mișcător ce se cerne peste huma pământului, să-și desprindă pe Marele Părinte Il ascultă și-l simt uriașii verzi cu sulițele pân'la cer, iar de jos îl urmează docil privirile ochilor mari și albaștri de pe haina verde a zeiței Ghea.

Suflet și corp stau înmărmurite'n fața Lui care privește surâzător spre fulguirea vremii ce duce la valea vieții cu nădejdi și dezastre, cu luminări de ziuă, înviorătoare și cu amurguri întunecate...

In fața marelui extaz se cutremură din temelii întreaga jucărie rotundă care plutește fără țintă în armonia universală.

Din străfunduri nelămurite, din marea și înșelătoarea urnă a vremii străbate totuși, glasul cel unic și tainic al supremului început ce-a îndemnat și'ndeamnă mereu viața ce vine din moarte, să-și vadă izvorul în unul atotstăpânitor și viabil în toate: bătrânul Zeu, împăratul tăriilor, întrupat în armonia sufletului nostru cu cel al mamei „Hume."

Gh. N. Cârțu

ICOANE DE LUMINĂ*)

Biblioteca Universității Iași

Elogiu pentru anii stinși

In cetățuia zilelor de ieri
Ce nu mai sunt supuse la schimbări,
Eu m'am închis cu ferecate porți,
Sfidând mânia ne'nduratei sorți...
Nepăsător privesc la scrâșnetul ei mut,
Căci nu se poate-atinge de trecut.

Trecutul este-al meu; sunt singur domnitor
Asupra lui. Regatu-i tot ce am.
Și cum să-l schimb pe-un năzăratic viitor?
Pe-un viitor ce-ascunde'n cuta lui
Nu înfloriri de vară pe un ram,
Nu un tezaur dăruit oricui,
Pe care să-l împarți cu amândouă mâni,
Asemeni apei răcoroase din fântâni,
Și celui mai din urmă trecător,
Ci-un trist și palid omenesc sfârșit,
O decădere grea de mândru semizeu...
Să simți cum se dărâmă propriul eu
In agonia-i lungă, an de an,
Cum tot ce-i drag, tot visul mult iubit,
Tot ce-i lumină, farmecul dintâi
Îți fuge de sub ochi și cum rămâi
Cenușă vânturată de-uragan,
Iar tu nimic din drum să nu oprești
Întârziind amurgul unui gând,
Și propria-ți ruină s'o primești
Cu brațe'ncrucișate, fremătând
In așteptarea timpurilor noui,
E tot ce poate fi mai fără sens în noi...

E tot ce nu e'n zilele de ieri,
In care dorm suave primăveri...

Singurătate

Viorile tăcerii au coarde nevăzute,
Pe cari lin suspină melancolii stelare,
Din infinit pe suflet în fulgi de-omăt căzute
Asemeni unor fluturi de albă resemnare...

Tot necuprinsul lumii—cărări spre nicăieri—
Se'nvolbură cu anii—răscruci de niciodată—
Și pâlpâie eteric pe bolta'ntunecată,
Sporind nolanul nopții cu stol de scânteleri.

Viorile tăcerii tresar în aiurire...
Vâslesc gândiri sihastre prin spațiile goale
Și cu bătăi de aripi mereu tot mai domoale,
Pe căi de neființă prind sborul să-și răsfire.

*) Din volumul cu același titlu, aflat sub tipar.

Melancolie

Intrezărind în lucruri trecătoare
Câte-o frântură din eternul absolut,
Din mii de lumi eu să adun am vrut
Doar chintesența lor nepieritoare.

Tot ce-i măreț și delicat sub soare
Să le trăiesc prin mine mi-a plăcut,
Din învelișul meu de searbăd lut
Eu mi-am tăiat oglindă sclipitoare.

Vagi scăpărări de aspre epopei
Sau chipuri zâmbitoare de femei,
In apele-i s'au perindat ușor.

Și când s'au stins fugarele scântei,
Pe lume mi-a rămas în urma lor,
Un suflet trist și obosit de sbor.

Celei care va veni

Ființa mea ascunde'n râs o dramă.
Destinul meu nemernic de umil,
Cu pasul furișat și chip servil,
O ține'nchisă cadru de aramă.

Aș vrea să mă desprind încet din ramă
Și masca să mi-o scot apoi tiptil,
Să-mi regăsesc avântul de copil
Ce'nnegurarea tristă mi-o distramă.

In mine dorm furtuni și'nseninări de vară;
Dorm înălțimi plăcute, de urcat
Și'nfiorări de melodie rară.

Ridică-ți dar, toiagul fermecat,
Asemeni zânei de odinioară,
Ca să le'nvii ecoul minunat.

Aceleiași

Făptura ta cu focul mândrei lune,
Cu'nvăpăieri de clară dimineață
In ochii visători, din nou mă'nvață
Să retrăiesc poveștile străbune.

Surâs dumnezeesc de bun tu porți pe față;
Și cum te-apropii lin, ca o minune,
In mine prind cântări de argint să sune:
Tu vii să'ntuneci frica mea de viață.

La suflul cald al adorării tale
Se vor topi și brumele ușoare
Ce abureau oglinda-mi lucitoare.

Și peste transparențele-i ideale,
Din minunata cerului arcadă,
Lumini albastre vor ploua'n cascadă.

Petru Stati

EVLAVII BASARABENE:

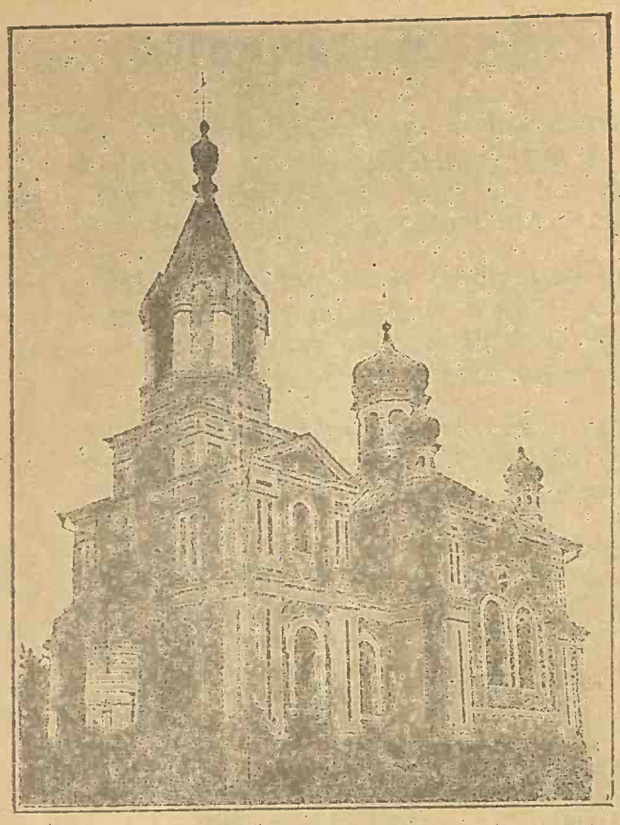

BISERICA DIN COTIUJENI—HOTIN.

BISERICA DIN LARGA—HOTIN.

Din carnetul unui dascăl.

Un ajutor neaşteptat.

Era prin Maiu 192.. Suplinitor pe atunci la liceul şi Şcoala Normală de băieţi din S., oraş depe malul Nistrului, aşezat într'o surpătură pitorească, încercam să-mi alung urîtul în tovărăşia a doi prieteni, de cari mă simţeam legat fie prin afinităţi sufleteşti, fie mai cu seamă, prin nostalgia aceloraşi locuri de curând părăsite.

Colegul meu Cezar Nestorian reprezenta tipul cavalerului desăvârşit. Deşi păstrase ceva din robusteţea originii lui agreste, avea însă multă fineţe şi eleganţă, apreciate de nobila „inteligenţă" autohtonă. De un temperament egal, rareori ajungeam să ne certăm şi aceasta nu din răutate, ci din plictiseală. Bunul simţ însă, îl făcea să înceteze la timp, înainte de-a ajunge la supărarea aprigă, de care era în stare firea mea impetuoasă.

In schimb, amicul „Mitea" Balaban, întruchipa tipul gascon din grupul celor „trei crai dela Răsărit", aşa denumit de partea slabă a locuitorilor urbii. Faţa lui, dealtcum, păstrase din abundenţă urmele soarelui meridional, sub a cărui raze cresc fantasmagoriile ca şi vegetaţia luxuriantă. Intr'o zi exulta de bucurie mai fericit decât Romeo după ce-şi văzuse Julietta; iar adouazi nu era exclus să apară mai pesimist şi întunecat decât gânditorul prinţ al Danemarcei. Fiecare vorbă a lui avea tonul unei mari destăinuiri vestitoare de cine ştie ce raiuri recucerite sau catastrofe în perspectivă. Şi după toate acestea, urmau implorări: „Să nu mai spui nimănui!" „Te rog, fii discret!" pentru ca la sfârşit să se destăinue el singur tuturora.

Iată dece nu m'am mirat de loc când amicul Balaban, căzut nu ştiu pentru a câtea oară, în extaz, îmi spuse:

—Simioane, mi s'a întâmplat ceva extraordinar.

—!?!,

—Da, ceva cum n'am mai trăit în viaţă.

Imaginează-ţi... Vera Muranevici mă iubeşte.

Aici figura amicului „Mitea" se lumină de-o beatitudine celestă.

—Ai auzit tu asta cu urechea ta? caut eu să-i potolesc efuziunea.

Acum faţa lui Balaban exprimă cea mai vie indignare.

—Nu, dar am ghicit. Mă ştii doar bun psiholog... şi nu înţeleg de ce mă mai întrebi. (Intre noi fie zis, dacă era lipsit de ceva prietenul Mitea, apoi numai calităţi de bun psiholog nu avea). Să fiu însă, sincer, continuă el am nevoie de oarecare verificare şi tu mă poţi ajuta. Azi e Joi; peste trei zile, Duminică. Un drum la faţă, la Căsăuţi e o jucărie, mai ales că suntem aşteptaţi. Un lucru, te rog, să nu spui la nimeni, iar la Căsăuţi să mă laşi singur cu fata: are multe *omul* de discutat.

Duminică dimineaţă (orele 11?) înghesuiţi în „balahura" unui „englez" (singura naţie care posedă trăsuri de piaţă în S.) căutăm să ne strecurăm neobservaţi printre valurile de lume revărsate pe ambele laturi ale străzii râzătoare în

primăvară. Cunoscuţii însă, ne-au simţit şi o ploaie de saluturi ironice, se abăteau deasupra capetelor noastre:

„Ehe! la Căsăuţi sunt multe zâne!"

V'aţi asigurat inimile?" „Pe când cu răpirea din seraiu?" adăuga altul, maliţios.

Nestorian şi cu mine, prinşi la strâmtoare, ne făcusem mici, pe când Balaban în culmea fericirii, înclina capul în dreapta şi în stânga, voios ca un actor rechemat la rampă.

—Măi, cioară, tu ai croncănit! îl luă din scurt Nestorian. „Cioara" vizată se făcu a nu auzi nimic şi se piti mohorît, în fundul balahurei...

Pe bolta albastră, nouraşi albi îşi fluturau vălurile unduite uşor de adierea unui vânt abia simţit. Imbinându-se în armonia din natură, trăsura ne legăna domol visele dealungul şleahului cu marginile trasate de capriciul fantaziei călătorilor. Din când în când vreun bulgăre, rămas din iarnă, ne îndemna să vedem prin pânza gândurilor, vreun co'ţ de pădure înflorit sau fâşii de ogoare înverzite, cu mirezme reavene de brazdă nouă.

La o cotitură, ca la un semnal de baghetă magică răsări satul Căsăuţi, furişat pe lângă Nistru şi umil parcă în faţa oraşelului Iampole, depe cellalt mal.

—Ajungem, murmurai supărat. Vouă vă pare bine, n'am ce zice! Dar eu, ce-am căutat aici? Să văd cum Cezar face ochi dulci Alei sau cum Balaban se mărturiseşte Verilor sentimentale?

—Ei şi dacă ai să fi şi tu odată în viaţă, numai spectator, crezi că are să cadă cerul pe tine? mă mângâie Nestorian. Dacă nu-ţi place primăvara, de ce ai mai ieşit din casă?

—Am ieşit că aşa am vrut eu.

—Atunci să taci!

—Şi să te retragi la timp! îmi aminti discret Balaban, folosindu-se de ocazia prezentată.

Am tăcut, căci n'aveam încotro: Cele două surori simpatizante ne aşteptau în cerdac şi agitară braţe albe de helenice zeiţe, când ne zăriră.

Alea era zâmbitoare, cu ochi de viorele şi cu trandafiriu pe buze; Vera, mai împlinită, avea un aer de melancolie şi de visare ce-i acorda multă distincţie. Instinctiv privirile mi se îndreptară spre însoţitorii mei: Cezar se luminase într'un surîs imperceptibil, de voioşie; „Mitu" era pierdut cu totul, roş-negru verde, părea un curcubeu proiectat pe un fondal de iad. Dar... neatenţie sau ce altceva? mânuţa Verii se întinse spre mine. Curcubeul depe figura amicului Balaban se topi într'un galben întunecat. Am căutat pe urmă, să mă ţin într'o rezervă exemplară, însă tot timpul o umbră uşoară stăruia pe faţă amicului înflăcărat.

După amiază de adevărată primăvară. Unde s'au dus norii de mai înainte? Albastrul limpede îşi sprijină odihna pe vaporoase hotare de orizont. Stau în picioare pe roata unui copac tăiat. De jur împrejur, cât cuprinzi cu ochii, un parc părăsit. Iarbă necultivată, sălbatică îşi bate joc de aristocraticele gazoane de altădată. Statuete albe, ruşinate de această profanare, se tăvălesc în ţărâna acoperită acum de o haină plebee. Până şi copacii şi-au pierdut bunăcuviinţa şi îşi înfrăţesc ramurile, călcând într'un dispreţ vulgar, alinierea. Imi cobor privirea mai la vale. Căsuţe sfioase! norodul, cei mulţi, necăjiţii din alte timpuri, cari iubindu-şi pământul, nu şi-au iertat asupritorii. Şi nu ştiu de ce privind muşuroaiele acestor moldoveni îndărătnici, de neam de rând, simt cum mi-apare lacolţul pleoapelor o lacrimă de duioşie, pe când nobila dărăpănare de sus mă lasă cu totul rece.

... Clipele trec înainte şi caierul gândurilor se deapănă şi el fără de încetare. Imi pare deodată, că sunt un arcaş de odinioară, aşezat la pândă în faţa malului vrăjmaş.

Făcându-mi cu mâna streşină la ochi, cercetez tufişurile de dincolo, doar de voi simţi vreo tresărire.

In zădar însă, nicio căutătură focoasă de tătar, trimis ca iscoadă, nu săgetează întinderea liniştită. Arcaşul nu are noroc să aprindă a primejdie şi a moarte, sul de văpăi, pe culmea delului...

Imi aduc aminte că ţineam în mână un binoclu. Il duc la ochi; voi fi cel puţin, o sentinelă de veghe la un capăt de ţară nouă...

Prind în raza ocularelor, case albe şi cochete, un oraş în miniatură, venit să se prosterneze înaintea albastrului fluviu...

De ce lume curioasă ne desparte Nistrul? Moldoveni şi deoparte şi de alta. Aici feţe deschise, oameni cari îşi regăsesc mândria de a trăi cum vor; dincolo ceva de neagră ameninţare pluteşte pururi în aer; vioiciune puţină, frunţi încruntate şi paşi dibuitori; aproape nimeni nu vrea să fie văzut—cred că nicăieri decât acolo întunericul nu-i mai mult fericire. Da, de-acolo începe lumea umbrelor...

Dar la ce să mă mâhnesc? Tristeţea este un oaspete nepotrivit, într'o asemenea zi. Mai încoace e Nistrul şi pe Nistru curg nu unde de apă, ci valuri de lumină. Gândurile mi se înşiră într'o toropeală plăcută. Prind să visez... Vera, Alea... perechi ce se plimbă pe aleile învestmântate acum într'un covor mătăsos... două perechi fericite! Fericite? Vera?

...Două mâni reci, desmierdătoare îmi acopereau ochii.

—Ghici, cine-i? aud o voce cristalină.

—Vera?

—Da, Vera! îmi răspunde furios Balaban. Apoi brusc, fără nici o tranziţie, după cum îi era felul, urmează pe un ton desnădăjduit: „Stai de vorbă tu cu ea, eu m'am săturat; numai de tine mi-a vorbit până acum şi mereu voia să te vadă ce faci.

—Aşa e, Duduie Vera?

—Mai ştiu eu?

—Ştie, dar se preface... dădu replica în locul meu Balaban. Şi eu să te iau să mă ajuţi? Dracul să te ajute? Hotărît lucru, dragă Simion, trebue să ne despărţim.

După aceste vorbe solemne „Mitu" deveni gânditor, îmi smulse cu un gest tragic binoclul şi se urcă pe turnul de fildeş al buturugii, depe care mă dădusem jos cu cu câteva clipe mai înainte. Omul de culoarea corbului scruta lamărît Nistrul, căutând pe semne, un loc mai adânc unde să-şi înnece amarul..

Intoarcerea în S. a fost veselă. Cezar făcea consideraţii semi-serioase asupra şubrezeniei „prieteniei din ziua de azi.' „Mitu" suspina des şi lung, neluând în seamă aerul prefăcut al consolatorului. Cât despre mine, visam sfârşitul feeric ce mi-l oferise fără să vrea, ajutorul neaşteptat dat de „Mitu" în persoană.

La despărţire, Balaban „supărat pentru totdeauna" nu-mi întinse mâna şi lucru curios n'am simţit nici o remuşcare, căci...

A doua zi seara, „Mitu" jovial ca niciodată, cu soare în ochi şi pe faţă, mă invită în calitate de „cel mai bun prirten al lui, la „o ceremonie de un interes capital în viaţa unui om". Făcea logodna cu o fată după care deasemenea murea, sprinţara Clava Caloianu, elevă mediocră în ultima clasă a Liceului „Elena Doamnă", dar „nepreţuita comoară" a amicului nostru prea fericit...

Simion Pribeagu

La mănăstire

Cuib de mănăstire între ziduri albe...

Eram de mult timp în Bucureşti, totuşi uitasem că în apropiere, la Seminarul monahal Cernica se pregăteşte pentru viaţa misionară cuviosul părinte Gherman, băştinaş din ţinutul Bălţului.

—Să-i facem o vizită! grăi prietenu-mi când îi adusei aminte.

—Dar...

—La mănăstire trebuie să mergi pe jos! Bunică-mea a străbătut în felul aceasta vreo şaizeci de vârste până la Răciula!

Cu greu aflăm în ce parte vine mânăstirea. Riscăm chiar să mergem în sens opus. Lăsăm în urmă oraşul cu vuietu-i perpetuu şi o luăm dealungul şoselei ce taie cartierul Pantelimon.

Când ajungem în largul câmpiei, o ploaie mărunţă şi deasă, cernută de cerul toamnei, ne bate drept în faţă. Deşi ne împiedică oarecum mersul, totuşi suntem ferm hotăriţi să ajungem la destinaţie. Şoseaua se lasă în vale, coteşte pe lângă spitalul Pantelimon, apoi se rupe în două: un braţ apucă spre Brăneşti, altul spre Cernica.

Pe alături se întind în trepte largi, porumbişti negre de ploi. Nici fermele depe dreapta nu sunt prea în floare... Ochii bat mereu marginea de cer până unde brâul de fier încinge zarea.

Zărim însfârşit turlele mânăstirii, proiectate pe un fond păduratic.

Coborîm pe lângă nişte răchiţi al căror frunziş veşted doarme adânc şi mut. Privirile se dilată.

Contemplăm cu nesaţiu minunata aşezare a Cetăţii Domnului. Infiptă într'un ostrov încercuit de mlaştini, în această vale închisă de toate părţile, mănăstirea pare un cuib luminos pitit într'o văgăună...

Deşi am plecat de dimineaţă, totuşi liturghia s'a săvârşit. Înştiinţat de un frate cu chipul de fecioară, părintele Gherman ne întâmpină cu multă bunăvoinţă în glas şi privire.

Până să trecem peste primele discuţiuni inerente unei asemenea întâlniri, am timpul să cercetez cu privirile, înfăţişarea interlocutorului nostru.

Sutana-i cenuşie îi scoate în evidenţă expresia feţii, care are ceva din seninătatea zărilor aprinse de trandafirii soarelui.

O frunte înaltă îi încadrează frumoşii ochi albaştri:

—Cred că aţi aflat că nu mai sunt fratele Grigore, ci părintele Gherman! se grăbeşte să spuie vădit mulţumit de intrarea-i în viaţa monahală. M'am călugărit astă vară la Chişinău"...

Părintele Gherman făcu o pauză din care se vedea că-i afundat în gânduri adânci. Apoi urmă:

—Ceeace s'a săvârşit până acum e o adevărată minune. S'a împlinit ceeace doream din tot sufletul depe când eram flăcău de ţară şi ascultam sfintele cântări în biserica satului natal. Stăteam vrăjit şi gândeam. Oiu fi vrednic vreodată să cânt şi eu la fel? Domnul mi-a ajutat. A fost Voia Lui!

S'o iai dela început, dela 22 de ani, e greu. Totuşi, acum după opt ani când trebue să părăsesc acest locaş, mi-i sufletul încă tânăr.

...Cu gândul la tinereţea verde a Părintelui Gherman, trecem prin sălile de studiu bogate în icoane, şi ajungem în faţa chiliilor cu uşile deschise.

—Asta e a mea! ne spune părintele, arătându-ne o odăiţă din fundul unui coridor.

—N'am schimbat-o vreme de opt ani".

Privesc cu duioşie la strâmta încăpere.

In ungherul dinspre lumina zilei, candela îşi sfârâie untdeiemnul care nu se sfârşeşte niciodată.

Lângă fereastră, o mescioară cu cărţi. Un pat aşternut c'un tol ţesut de mână şi un jilţ alcătuiesc întreaga mobilă. Modeste ustensii ascete.

Alături e chilia unui fost director de şcoală. Pregăteşte o lucrare, de câteva luni. Nimeni nu a aflat ce subiect îl preocupă. Dealtfel nu-l vezi prin curte cu zilele...

Dangăt lung de clopot chiamă la vecerne...

Dela un timp începe să sune toaca. Urmează apoi frumosul dangăt al clopotelor, care umple cuprinsul cu ploaie îndemnuri la credinţă.

Intrăm în biserică cuprinşi de evlavie.

In tindă, la stânga e mormântul episcopului Calinic de Vâlcea, care a vieţuit între anii 1789-1868. Chipu-i e zugrăvit în acelaşi parte în pronaos.

Alte chipuri roase de noianul vremii, acopăr pereţii până sus.

In semiobscuritatea încăperii candelele îşi fulgue lumina, clipocind.

In strane figurile cernite par vremelnice făclii ce ard în psalmodierea rugilor fierbinţi.

După un răstimp părintele Gherman ne face semn şi ieşim să vizităm biserica de peste gârlă.

Trecem puntea şi suim pe lângă arhondaric, muchea de deal cu morminte acoperite de ierburi argintate

Sunt locaşurile mirenilor cari au vrut să sălăşluiască deapururi aici. Dincolo sunt ale monahilor.

Aici îşi doarme somnul de veci, bine credinciosul şi de Hristos iubitorul Voevod Barbu Ştirbey. Mai încolo, în dreptul altarului odihneşte întru Domnul, Nifon Mitropolitul Ungro-Vlahiei.

Intrăm în biserică, după ce descifrăm inscripţia în litere slavone depe frontispiciu.

Adânca pace dinăuntru e profanată o clipă de sunetul paşilor noştri.

Icoane sumbre şi mari acopăr pereţii groşi de piatră.

In mijloc e zidul despărţitor pe care nu l-am văzut până acum în niciuna din bisericile noastre basarabene.

Lângă altar, o icoană mică, ciuruită de vreme, ne atrage în deosebi privirile.

—E icoana Sf. Nicolai, cea mai veche din biserică, ne asigură părintele Gherman.

...Când am ieşit, amurgul începuse să sângereze din toate părţile. Am purces la drum, cu puterea întremătoare a credinţii respirate în cuprinsul Sfintei Mănăstiri Cernica, ostrov de lumină în largul întunericului din lume.

Alexandru Vicol

FOLKLOR BASARABEAN

colectat de NICOLAI PALAMARU

Badea

La margini de codru verde
O zare de foc se vede.
Dar la dânsa cine şede?
Badea murgu-şi potcoveşte,
De grea cale se găteşte.
Mândra şede şi-l priveşte;
De lacrimi abia zăreşte,
De suspin abia grăieşte:
—„Tu te duci, iar eu rămâiu!
Şi cu cin'să mă mângâiu?"
— „Mângâie-te-i, mândră, bine
Că mai sunt voinici ca mine".
— „Măcar fie cât de mulţi,
Toţi îmi sânt mie urîţi;
Măcar fie câţi copaci,
Nu mi-s mie alţii dragi;
Măcar fie ca iarba;
Dacă nu eşti dumneta,
Mi se rupe inima.
Ie-mă bădiţă, călare
Că nu mai pot de picioare,
Că mi-i drumul grunzuros
Şi nu pot merge pe jos."
— „Eu, mândruţă, te-aş lua,
Inima mi s'ar muia,
Dar pe unde-oi merge eu,
Nu-i fântână, nici părău;
Nu-i nici apă, da'nici iarbă,
Numai câmp de piatră sacă."
— „Ie-mă bade, nu gândi.
Părul mi l-oi despleti,
Câmpul de l-oi înverzi,
Şi murgul l-om priponi;
Din ochi negri-om lăcrăma
Şi murgul l-om adăpa.
Ie-mă ie cu dumneta.
Dacă nu vrei nici aşa,
Fă-mă făclie de ceară,
Să mă porţi la inimioară.
Dacă nu vrei nici aşa,
Fă-mă făclie de său,
Să mă porţi la sânul tău.
Dacă nu vrei nici aşa:
Da-o-ar Dumnezeu o ploaie
Drumurile să le moaie,
Maluri să le prăbuşească,
Murgul să se poticnească
Şi din mers să se oprească,
Să te lase mult şi bine,
Că n'ai vrut să ştii de mine!

Cântec

Frunză verde trei văzdoage,
Drag'mi-i calea într'acolace,
Dacă n'am la cine-o face...
Am avut; da s'o pierdut,
C'o pus gând de mă urăşte
Şi grăieşte duşmăneşte
Ca să nu mai trag nădejde!

Cântec de jale

Frunzîşoară de mohor,
La Ghermaneă'ntr'un ponor
De trei ori eram să mor!
De-aş avea o surioară
Măcar cât o frunzîşoară,
S'o lipesc la inimioară,
N'aş trăi cu-atâta pară...
De-aş avea un frăţior
Măcar cât un merişor,
N'aş trăi cu—atâta dor...
De-aş avea o măiculiţă
Măcar cât o musculiţă,
Tot aş mai afla credinţă!

Brumarul cel mare

Intr'o grădiniţă
Şede-o copiliţă
Cu ochii de neagră noapte,
Cu părul lăsat pe spate.
Inimioara mi se sbate!
Un flăcău trecând în grabă,
Stă în drum şi o întreabă:
—„Ce eşti? Fată ori nevastă
Sau zână din cer lăsată?
— „Nu-s nici fată nici nevastă,
Nici zână din cer lăsată...
Eu sânt floare depe mare,
Cine mă sărută, moare.
Un flăcău m'a sărutat,
Dumnezeu nu l-a iertat,
Peste trei zile-a murit
Amărît şi chinuit!
Spune-mi însă, cine eşti,
Numele cum te numeşti?
Eşti flăcău sau însurat,
Ori înger din cer lăsat?
— „Sânt brumarul depe mare,
Tot ce sărut eu moare;
Stau în drumul florilor
Şi le ieu mireasma lor!

CAMELIA

—— Pagini din viaţa de studentă ——

O odaie albă şi luminoasă. In colţ, lângă fereastră, un biurou mic, acoperit cu postav verde. Câteva cărţi, hârtii, creioane.. Deasupra, un portret în mărime naturală, o fetiţă cu bucle lungi şi ochi albaştri senini.

Alături o etajeră' naltă ce cuprindea întreg peretele, plină de cărţi. Apoi un divan acoperit cu scoarţe româneşti şi cu perniţe cusute de mâna Cameliei, când era în scoală. In colţuri, pe piedestaluri erau vaze de cristal, cu desemnuri chinezeşti şi pline cu flori, cari creau prin parfumul lor subtil, o atmosferă suavă, discretă.

Prin ferestrele mari, îndreptate spre Răsărit, pătrundeau raze sfioase de lumină. Septembrie...

....Ceeace e caracteristic voinţii e deliberarea. Actul voinţii e interiorizat, e un răspuns la o reprezentare, e în funcţie de un element mental. De ce alegem o cale şi nu alta? După unii...

Se auziră paşi sgomotoşi pe sală, cari se apropiau din ce în ce. Camelia se opri din mers şi ridică ochii depe pagina litografiată. Apoi paşii trecură mai departe şi se opriră la o a doua uşă.

...După unii această alegere o facem împinşi de un sentiment. Tonul afectiv ne îndreaptă într'un anume sens. După alţii ne determinăm în baza unui act specific voluntar. E un anume consimţământ ce-l avem...

In camera de alături se auziră râsete, interjecţii entuziaste şi din aceste expansiuni se remarca o voce cristalină şi patetică, ce fredona o romanţă sentimentală.

Fata ascultă o clipă, apoi bătu uşor în perete şi spuse rugător:

—Eugen, fii, te rog, bun şi cântă mai încet! Eu trebue să citesc; mâine dau examen la Psihologie".

—„Bine, soro dragă, da'tot în biurou eşti? Eu credeam că te-ai dus şi tu să te plimbi puţin; ia te uită ce frumos e afară!.. Şi apoi nu uita că sunt cele din urmă zile cu soare ale acestei veri duse".

Camelia surâse calm şi reîncepu să se plimbe dela un capăt ale odăii la celălalt, rar şi sacadat.

„..A voi e a lucra încontra plăcerii, a face un efort, a depăşi o dificultate. Această deciziune, care după James e „fiat-ul" voinţii e caracterizată printr'un sentiment de efort. Deci caracteristicul voinţii e tocmai acest efort. Trebue reţinut acest consimţământ în sensul efortului."

Se auziră paşi pe scară; cineva venea repede sus. Camelia se opri în mijlocul odăii, cu mâna îndreptată spre sonerie. „Cine să fie oare? se gândi ea—dacă e vreo colegă vorbăreaţă, mă va plictisi şi-mi voi pierde timpul. Am să sun pe Ileana să spuie că nu sunt acasă".

Era însă, prea târziu. Se auziră bătăi timide în uşă apoi un glas subţire şi limpede:

—„Se poate, Duduie?

—„A, tu eşti, Ilenuţo, intră, ce e?

Prin uşa întredeschisă fata din casă îi înmână Cameliei un plic mic, alb, cu stampile multe.

—„Chiar acum a adus-o factorul poştal, complectă fata şi pe urmă zicând un „săru'mâna" scurt şi respectuos, închise uşa, plecând. O clipă i se mai auziră paşii mărunţi şi uşori, apoi nimic. Gălăgia din camera frate-său contenise. Ceasul din perete bătù de şapte ori. Camelia se uită neliniştită în juru-i. Şapte, număr fără de soţ, nu-i aduce noroc. Dar dela cine e recomandata? O pusese pe masă, vrând să continue a citi, nu-şi putu însă, păstra calmul: Octav era cam indispus în ultimul timp. Dela el să fie oare?

La acest gând înaintă grăbită spre birou şi căută scrisoarea pe care o strânsese bine.

—„A, nici nu mă aşteptam" se gândi ea şi rupse plicul surâzând.

Răsăreau stele rând pe rând şi seninul cerului avea ceva nepătruns. In casă era o lumină dulce, mistică. Parfum de flori... linişte, armonie şi mister.

Fata cu nume de floare sta rezemată de geam şi citea:

Dudue Camelie, aseară am ajuns la Predeal şi am găsit pe cei de acasă, bine. Mama merge spre însănătoşire şi cred că peste puţin timp va intra în convalescenţă.

...Lily şi Gaby sunt foarte drăguţe şi mă distrează mult cu vioiciunea şi glumele lor inocente. Câteodată mă roagă să le povestesc câte ceva „frumos" şi „moşul" sfătos cu fetiţele în braţe, două păpuşi gingaşe şi dragi, destram, depe caerul amintirilor, crâmpeie frumoase, episoade trăite cândva... într'alt secol... şi micuţele mă sărută, căci le plac mult „basmele" mele. Da, Dudue Camelie, uneori şi mie îmi pare că nu e o lume reală, ci mai mult din poveşti...

...Revenind în oraşul natal, după cinci ani de lipsă, mă simt oarecum înstrăinat şi locurile pitoreşti îmi readuc în minte hoinărelile de altădată. Icoane scumpe, din anii puri ai copilăriei mi se perindează în minte şi adesea mă trezesc din visarea mea târziu, după apusul soarelui, aiurit si ascultând curios, muzica dulce a tălăngilor turmelor de oi ce se reîntorc. Dar sunetul de cimpoiu! Plăceri simple, nevinovate!

Atunci, uitându-mă în juru-mi, văd copacii verzi şi bogaţi în podoaba lor, cerul senin şi clar, dar... departe la orizont începe să se coboare o ceaţă opacă şi cenuşie ce înaintează. Iar în urmă, introspectându-mă dintr'o ciudată obişnuinţă, constat că şi în sufletul meu pătrunde o nuanţă de tristeţe şi... din depărtare zăresc un nor ce se profilează sinistru pe cerul fericirii mele...

Dudue Camelia, te rog frumos pe Mata, să nu te superi că mi-am permis să ţi scriu.

Eu sunt atât de singur cu munţii şi copacii, încât cred că încep să devin asocial când mă văd cât sunt de stingher şi trist întotdeauna şi pretutindeni...

Iţi urez succes la examen şi fericire multă.

Respectuoase sărutări de mâni,

Lucian Marinescu

Camelia surâse, apoi lasă scrisoarea din mână, făcu câţiva paşi prin odaie, ieşi afară pe verandă şi se aşeză într'un fotoliu împletit din răchită. Işi rezemă capul de spetează şi rămase cu ochii întredeschişi, cu privirea pierdută în depărtare.

* * *

Zi întâi de Martie.

Inaltă şi binefăcută, cu părul castaniu deschis, uşor ondulat, prins lângă tâmple, cu ochii albaştri profunzi şi serioşi, Camelia străbătea sala de curs a Facultăţii de Litere şi Filozofie, se aşeza pe o bancă laterală şi asculta concentrată prelegerile ce le ţinea profesorul de filosofie despre „Actele voluntare şi formarea personalităţii".

Intr'o zi, după ce termină ora de curs şi profesorul ieşi, prietena sa, Titica, veni veselă spre dânsa, întinzându-i ambele mâni şi începu să-i spună tot felul de nimicuri, apoi râdea însufleţită, privindu-şi prietena ce zâmbea cu bună voinţă. Când erau aproape să se despartă, un văr de al Titicăi traversă sala şi se apropie de ele, salutându-le.

Titica se îndreptă vioaie spre Camelia şi făcând un gest, i-l prezentă cu glasul ei argintiu, pe Lucian M., doctorand în filosofie şi drept.

* * *

Mai târziu în zilele de iarnă, cu ger şi fulgi albi de nea, Camelia auzea soneria sbârnâind şi apărea veselă şi sglobie Titica însoţită de Lucian, cari o rugau să lase

cărţile şi să-i întovărăşească puţin, făcându-le astfel „cea mai mare plăcere posibilă".

Uneori accepta şi atunci se duceau cu toţii şi respirau voios aerul rece şi curat al iernii, patinând ori plimbându-se cu săniuţa.

Câteodată în serile lungi şi ploioase de iarnă târzie veneau să aducă vreo carte promisă, Cameliei şi rămâneau câtva timp discutând împreună. Adeseori lua parte şi Eugen. Atunci trăgeau câte un scaun şi vorbeau despre suflet, personalitate, sentimente, voinţă... Şi flacăra roşiatică pâlpâia domol. Poezie!...

Intre acestea Titica se logodise şi plecă acasă la Predeal împreună cu vărul său. Aplecată deasupra cărţilor, concentrată şi absorbită de cercetările sale, Camelia se dedică în totul studiilor filosofice. Viaţa sa era limitată între sala de cursuri, bibliotecă şi camera de lucru.

...Şi după doi ani, într'o zi de primăvară frumoasă, pe când se îndrepta spre casă, calmă şi gânditoare, sub liliacul înflorit din faţa grădinii sale, văzu o siluetă ce făcu un pas spre dânsa:

— „Duduie Camelia!

— „A, D-l Lucian... Ce plăcere!

şi mâinile lor se atinseră.

Un vânt uşor adia şi răsfira părul fetei, atingându-i obrajii împurpuraţi. Miros de salcâm şi de levănţică. Norii s'au risipit şi zarea e albastră şi pură... Candoare. In apropiere se aud întonări melancolice, plânset de strune:

„Flori de nufăr porţi în plete"...

— „Duduiţă, Duduiţă, intraţi în casă, vă rog, cuconiţa a zis că aveţi să răciţi stând afară, s'a lăsat răcoare... şi apoi... e târziu. S'au culcat cu toţii...

— „Bine, bine."

Camelia se uită aiurită în juru-i Se părea că trăise într'o lume de vise. Ochii îi erau umezi şi obrajii reci. Intră în casă. Intuneric. Tăcere adâncă... Melancolie plutea peste toate lucrurile: cărţi, mobile, portrete.

Luna îşi arunca o rază de lumină vagă şi se reflecta pe tabloul de deasupra biuroului.

Se revăzu pe sine la patru ani... părul auriu... ochii senini şi expresia feţii, zâmbitoare. Dar i se păru aşa de departe acest portret însuşi, încât semiobscuritatea îl făcea inaccesibil.

Acum surâsul său e mai evaziv şi mai sobru, privirea sa mai melancolică şi în suflet prindea să-i pătrundă şarpele îndoielii.

...Un ideal întunecat... o fericire adumbrită de viforul implacabil al vieţii, al realităţii.

O deprimare acută îi apăsa sufletul şi pentru prima oară-i veniră în minte gânduri funeste.

Ţâăăârrr. Ţâârr. Cine cântă?

Un greer deapănă firul unui basm fără cuvinte, trist, fiindcă-i monoton şi în veci acelaş.

Camelia aruncă o privire tristă în juru-i; apoi se reculese, apăsă butonul de lângă uşă şi lumina ţâşni în odaie, prin toate ungherele.

Se aşeză la birou, scoase din mapă o coală de hârtie de scris şi aplecată deasupra ei, literele se aşternau înalte, fine şi uşor aplecate...

După câteva minute ridică ochii şi lăsă condeiul pe masă. Işi sprijini capul între mâni şi privirea-i rătăci fugară pe cuprinsul celor patru pagini, apoi rămase imobilă privind un fluture ce făcea nenumărate rotocoale în jurul becului electric.

Căuta ceva concludent. In urmă adăugă: „Ce înseamnă a trăi? A trăi înseamnă a îndepărta mereu ceva ce vrea să moară. A trăi înseamnă a fi crud şi neîndurat faţă de tot ce în noi, devine slab şi vechiu".

Indoi foaia, o puse în plic şi scrise adresa:

D-sale D-lui Avocat Lucian Marinescu
str. Florilor, Nr.. Predeal

A-lta Petrovici

Recenzii

VITRINA „ICONARULUI"

Harnica editură a „Iconarului" bucovinean, sprijinită de strălucitul patron al literelor române din acel colţ de ţară, D. Prof. univ. Ion Nistor, Directorul reputatei reviste „Junimea Literară", şi condusă de D. Mircea Streinul, fruntaşul nouii generaţii literare ce înfloreşte pe plaiul fagilor, a dat la lumină în ultimul timp o serie de volume cu o ţinută impecabilă şi cu un fond ce-i face un bun renume mai mult decât meritat.

Vom spicui din aceste publicaţii, spre ilustrarea afirmaţiilor de mai înainte, câteva trăsături caracteristice.

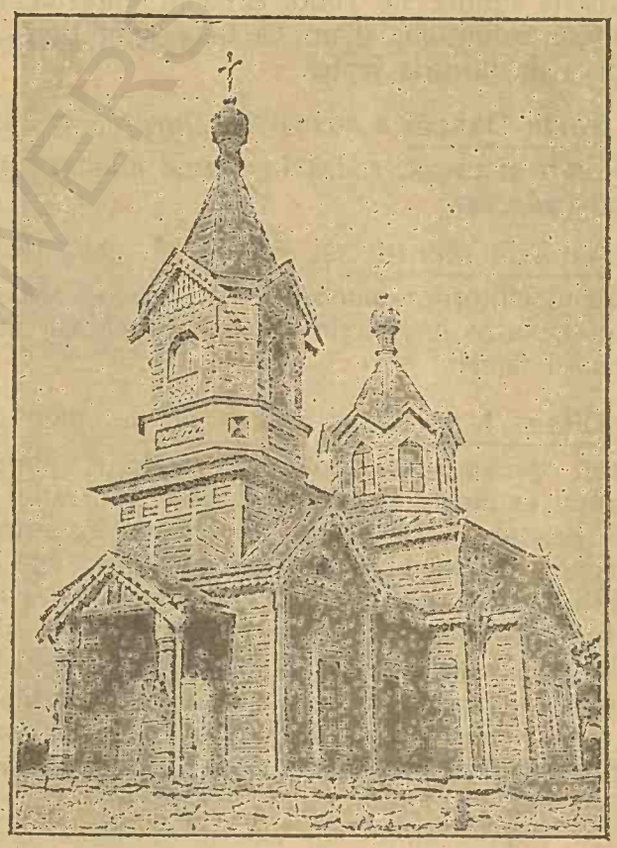

Biserica din Şirăuţi—Hotin

Traian Chelaru prezintă în *Exod*, un şir de realizări poetice de vaporoasă esenţă, ţesute din fire de painjeniş sufletesc.

Remarcăm din *Cuprins* următoarea strofă luminoasă: „Ultă de toamnă, vino să ascult | Cum şipotele plcură şi cum, | departe de-al oraşului tumult, | mai simţi zgloţiul râset de demult | prin plânsul stins al apei de acum".

Uneori lira acestui poet, are accente, cari amintesc vag de Horaţiu: „Culege soare proaspăt în priviri' | se mută'n crug căldura-i, va veni | curând Decembre şi vor troieni | zăpezile ultării'n amintiri"

(Ieşire din anotimp).

Alteori o gândire veche musteşte turnată în în pocal de cristal: „Noi sântem numai vis al unei

după-amieze | strecurate'n păduri şi rătăcite'n poiene". Din restul volumului ne-a plăcut în mod deosebit: *Primitivă, Copacul, Cuvântul seară.* In general, versurile bine puse la punct, colorate de o sensibilitate delicată şi originală.

Tudor Ulmanu cântă din *Frunză elegică*, imnuri iubirii defuncte. Epitafe cu tonuri sfârşietoare, deşi învăluite într'o stilizare discretă, îşi difuzează roua lacrimilor deasupra paginilor înfiorate: „Apusu-aceasta-i purpuriu ca şi iubirea ce s'a stins, | ca haina fetei care după mine-a plâns | şi noaptea neagră, care va veni | eu ştiu că va veni, | va fi ca amintirile, cari vor muri, | şi-această apă care curge'n mări departe | mi-aduce-aminte de a toate moarte" (*Vibrări*). Elegiile erotice alternează cu pasteluri autumnale, muiate în aceeaşi tinctură melancolică de tristeţe subtilă. D. Tudor Ulmanu reprezintă multe frumoase promisiuni şi nu va trece lung timp, până ce le va da bucuria faptei.

Sextil Dascăl a adunat în *Dureri*.. o mixtură de versuri şi proză, scrisă în gamă minoră, pe un portativ adecvat.

Aspazia Munte îşi exercitează pana versată, înfăţişând cititorilor, buchetul unei nuvele, *Mia*, în care duioşia se împleteşte cu amare reflexii asupra destinului femeii.

Oltea I. Nistor aşterne în volumul *Spre Orient*, documentate note de călătorie, pline de parfumul exotic al locurilor vizitate. Itinerariul executat (Istambul—Beyrouth—Damasc—Ierusalim) se desfăşoară viu înaintea ochilor cititorilor, cu complexa lui fizionomie fizică şi sufletească. D-ra Oltea I. Nistor dă dovadă că posedă ochiul artist şi ştie să aleagă ce este mai expresiv din peisagiile văzute. Nu este o simplă înşirare de nume de localităţi şi date, de cari abuzează majoritatea descrierilor de acest fel (şi Dumnezeu ştie câţi s'au ocupat cu zugrăvirea misteriosului Orient!) ci plasticizarea unor impresii, redate într'un stil vibrant şi sugestiv, care te captivează. Te desparţi de această carte, ca de un prieten bun, tovarăş ce te a făcut să evadezi din cercul îngust al preocupărilor tale cotidiane, plimbându-te sub cerul vrăjit al unei lumi atât de diferite de a noastră; dar în acelaş timp rămâi cu nostalgia setoasă de necunoscutul, ce devine mai atrăgător, odată întrezărit printre rândurile magic urzite de autoare.

Prezentările acestea ale colecţiei „Iconar" sunt suficiente pentru a-i asigura un loc de seamă în mişcarea literară românească. Intocmitorii ei însă, nu se declară mulţămiţi şi anunţă o nouă serie de lucrări, printre cari *Antologia tinerilor poeţi bucovineni*, şi pe cari le aşteptăm cu o legitimă curiozitate.

Teofil Lianu, cunoscutul poet bucovinean crescut pe trunchiul „Junimii Literare", a scos o plachetă de versuri *Stampe în lumină* în editura bucureşteană „Răboj". Desprindem din împărtăşirile rimate, o nestimată bine şlefuită (dealtfel plachetă abundă de asemenea pietre rare): „Pe-atunce Mucenicii Domnului | şedeau la sfat sub pâlpâit de stele | ascultau Iordanu'n pietricele | cum cântă luminarea veacului. || Şi'n floarea fragedă-a măslinilor | întrezăreau viaţă azurie | cu îngeri buni crescuţi în melodie | şi pură strajă-a serafimilor... || Târziu, sub alb de lună şi argint | trăgeau năvoadele din apa nouă | şi pe ţărână umedă de rouă | îşi împărţiau curatul mărgărint".

Carte de religie (manuale pentru Cl. I-II-III şi IV primară) de Prof. univ. *Toma Bulat* şi *G. I. Arghiropol*, tipărită cu ajutorul *P. S. Visarion*, Episcop al Hotinului. Apariţia acestor manuale constitue unul din cele mai de seamă evenimente culturale ale anului.

Menite să umple o lacună de mult simţită, (căci printr'o tendinţă de laicizare străină de firea neamului nostru, învăţământul religios până în ultimul timp fusese neglijat în şcoala primară), ele îşi îndeplinesc în mod magistral chemarea.

S'a ţinut seamă de psihologia copilului; expunerea este clară şi pe înţelesul tuturor; materialul intuitiv, alcătuit din numeroase ilustraţii, a fost selectat de o mână fericită. Le recomandăm căldurcs atenţiei educatorilor, cari vor avea în faţă un exemplu ales de ce pot face competenţa, străduinţa neîntreruptă şi bună voinţa, în materie didactică.

Atanasie Fulga

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR:

Const. Al. Holban, Gh. N. Cârţu, Nicolai Coban, Iorgu DelaCozia, Maria D.Cozia, N. Palamaru, A-lla Petrovici, Mircea Streinul, Petru Stati, Alexandru Vicol, etc.

D-lui .....

Str. .....

Comuna (Oficiul) .....

Judeţul .....

Tip. S. GRIGORIEV, Bălţi, str. Reg. Carol 245.

Biblioteca Universităţii Iaşi